

УДК 725.71:74

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЧАЙНОЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

АГЛІУЛЛІН Руслан, МОСКАЛЬЦЕВА Ганна, КЛІМОВА Христина
Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
marsdesign@gmail.com, aniamoskaltceva48@gmail.com,
kh.klimova00@gmail.com

У роботі розглянуто чайну як специфічний тип громадського простору, що поєднує функції відпочинку, соціальної взаємодії та культурної репрезентації. Проаналізовано історичні передумови формування архітектурно-просторової моделі чайної в країнах Східної Азії та її трансформацію в умовах сучасного міського середовища. Визначено основні принципи просторової організації чайної, зокрема камерність, масштабність людського сприйняття, функціональне зонування, сенсорну стриманість та сценарність використання простору. Особливу увагу приділено ролі чайної як альтернативного формату громадського простору в структурі сучасного міста, орієнтованого на створення атмосфери спокою, концентрації та міжособистісної комунікації.

Ключові слова: чайна; громадський простір; просторова організація; інтер'єр; камерність; міське середовище.

ВСТУП

Сучасне міське середовище характеризується високою інтенсивністю соціальних процесів, ущільненням забудови та зростанням динаміки повсякденного життя. У цих умовах особливої актуальності набуває формування малих громадських просторів, орієнтованих на створення камерної атмосфери та психологічного комфорту. Одним із таких типів є чайна як специфічний різновид закладу громадського призначення.

На відміну від масових форматів закладів, представлених мережевими структурами на кшталт Starbucks, чайна функціонує за іншою просторово-поведінковою моделлю, що передбачає сповільнений ритм перебування, акцент на ритуалізованості процесу та підвищену атмосферну чутливість середовища. Дослідження типологічних та планувальних особливостей чайної дозволяє визначити її місце у системі малих громадських просторів та сформулювати науково обґрунтовані принципи її проектування.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є виявлення закономірностей планувальної організації чайної як типу камерного громадського простору в структурі сучасного міського середовища.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Архітектурно-просторова модель чайної формувалася під впливом культурних традицій Східної Азії. Значний вплив на становлення типу справив японський чайний будинок – chashitsu, простір якого ґрунтується на принципах мінімалізму, масштабності людського сприйняття та сенсорної стриманості [1].

Як видно з рис. 1 для японської чайної характерні: невелика площа (2–6 татамі), центрована композиція, низький рівень посадки та мінімальна предметна насиченість. Простір організовується навколо ритуальної дії, що визначає розташування функціональних елементів та траєкторію руху учасників церемонії.

Важливою особливістю є ізолюваність від зовнішнього середовища: перехідний простір (сад, вузький вхід, низькі двері) формує психологічну межу між повсякденністю та ритуалом. Такий підхід демонструє модель максимальної концентрації та сенсорної редукції простору.

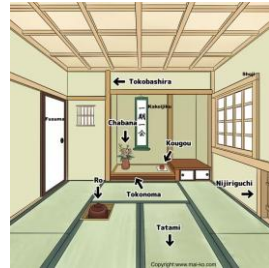

Рис. 1. Приклади традиційного облаштування чайного дому Японії

На відміну від японської моделі, китайська чайна (рис. 2) характеризується більш відкритою планувальною структурою, наявністю окремих кабінетів для групового перебування, декоративною насиченістю та складнішою системою просторових зв'язків.

Рис. 2. Приклади традиційного облаштування чайного дому Китаю

Тут акцент переноситься з індивідуального ритуалу на соціальну взаємодію. Простір допускає варіативність використання, гнучкість розсадки та можливість тривалого перебування груп відвідувачів

Таким чином, історично сформувалися дві базові типологічні моделі: камерно-інтимна (японська) та соціально-комунікаційна (китайська).

Саме синтез цих підходів став основою сучасної інтерпретації чайної в міському середовищі.

У сучасному урбаністичному контексті чайна виступає як простір компенсаційного типу, покликаний зрівноважувати високий темп міського життя. В умовах шумового та візуального перевантаження, характерного для великих міст, зростає потреба у малих закладах із контрольованим сенсорним середовищем.

Згідно з концепціями формування громадських просторів [1,2], якість середовища визначається масштабністю, сценарністю використання та можливістю соціальної взаємодії різної інтенсивності. У цьому контексті чайна є прикладом «повільного простору», що орієнтований не на швидке споживання, а на процес перебування.

Камерність передбачає формування простору людського масштабу з обмеженою кількістю посадкових місць та невеликою загальною площею (переважно 60–120 м²).

На відміну від великих залів закладів масового харчування, простір чайної має знижений рівень візуальної та акустичної відкритості. Це досягається використанням перегородок, ніш, текстильних елементів або зміни рівнів підлоги.

Камерність сприяє формуванню відчуття приватності навіть у межах громадського середовища, що відповідає сучасним потребам мешканців мегаполісів у «тихих зонах» [1].

Планувальна структура чайної передбачає чітке зонування простору відповідно до різних сценаріїв використання. Вона включає зону спокійного індивідуального перебування, простір для комунікації невеликих груп, ритуально-дегустаційну частину та сервісний блок із баром, кухнею і складськими приміщеннями. Таке розмежування дозволяє одночасно забезпечити як функціональну ефективність, так і різну атмосферу в межах одного закладу, при цьому переходи між зонами мають бути плавними та логічними, без конфлікту функцій.

З урахуванням принципу багатосценарності сучасних громадських просторів, чайна повинна однаково добре адаптуватися до короткотривалих відвідувань, тривалого індивідуального перебування, камерних зустрічей і проведення чайних церемоній або тематичних подій [1].

Сценарна організація передбачає гнучкість меблювання, можливість трансформації окремих зон та адаптивність простору до зміни функціонального навантаження.

Суттєвою особливістю чайної є регулювання сенсорних параметрів середовища: освітлення, акустики, тактильності матеріалів, температурного режиму. Використання приглушеного багаторівневого освітлення, натуральних

текстур, деревини, текстилю та акустичних панелей дозволяє зменшити рівень сенсорного навантаження та створити атмосферу концентрації [3, 4].

Згідно з теорією мультисенсорного сприйняття архітектури, саме комплексний вплив середовища формує відчуття комфортності та психологічної безпеки. У цьому аспекті чайна виконує функцію «емоційного фільтра» міського середовища.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження встановлено, що чайна є окремим типом малого громадського простору, планувальна структура якого базується на принципах камерності, сценарності та сенсорної стриманості. Історичні прототипи – японська та китайська моделі – сформували основу просторової організації, яка в сучасних умовах трансформується з урахуванням ергономічних, функціональних та урбаністичних вимог.

Визначені закономірності можуть бути використані при формуванні дизайн-проектів чайних у структурі сучасного міського середовища та слугувати теоретичною основою для подальших досліджень у сфері типології малих громадських інтер'єрів

ЛІТЕРАТУРА

1. Кушніренко О., Петренко-Лисак А., Шутюк О. Як досліджувати публічні простори в Україні, напрями і методи: публічний посібник. Київ : ВАДЕКС, 2020. 38 с.
2. Людиноорієнтований дизайн. IDEO.org, 2015. 192 с. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-82569045/82569045#5>.
3. Йосифович І., Граф Д. Міські джунглі, або Як рослини допомагають нам творити гармонію і стиль. Київ : ArtHuss, 2020. 176 с.
4. Пушкарьова, К. К, Кочевих М. О. Матеріалознавство для архітекторів та дизайнерів : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2019. 592 с.

AHLIULLIN R., MOSKALTSEVA H., KLIMOVA C.

FEATURES OF THE SPATIAL PLANNING ORGANIZATION OF A TEAHOUSE IN THE CONTEXT OF THE MODERN URBAN ENVIRONMENT

The article examines the teahouse as a specific type of public space that combines the functions of recreation, social interaction, and cultural representation. The historical prerequisites for the formation of the architectural and spatial model of the teahouse in the countries of East Asia and its transformation within the contemporary urban environment are analyzed. The main principles of the spatial organization of a teahouse are identified, including intimacy, human-scale perception, functional zoning, sensory restraint, and the scenario-based use of space. Particular attention is given to the role of the teahouse as an alternative format of public space within the structure of the modern city, oriented toward creating an atmosphere of calmness, concentration, and interpersonal communication.

Key words: teahouse; public space; spatial organization; interior; intimacy; urban environment.